

ZAUPANJE JAVNOSTI V POLICIJO IN VOJSKO V SLOVENIJI

Maja Garb

Namen prispevka

Prispevek predstavi koncept zaupanja v institucije, ključne empirične podatke o zaupanju v policijo in vojsko v slovenski družbi ter razpravo o problematiki zaupanja v obe instituciji. Namenjen je poglobitvi razprave o zaupanju javnosti v politične in druge institucije ter še posebej o zaupanju v dve instituciji reda. Razprava se konceptualno povezuje z vprašanji demokracije, legitimnosti in politične kulture.

Metode

V prispevku so uporabljeni empirični podatki iz zbirk podatkov mednarodnih in domačih javnomnenjskih raziskav, kot so Eurobarometer, World Values Survey, Slovensko javno mnenje, Politbarometer ipd., ter podatki iz empirične raziskave o razlogih zaupanja in nezaupanja v Slovensko vojsko, ki je bila izvedena na vzorcu študentov konec 2013.

Ugotovitve

Podatki kažejo, da je vojska v večini držav ena najbolj zaupanja vrednih institucij, podobno je v Sloveniji. Policija po zaupanju javnosti praviloma nekoliko zaostaja za vojsko, vendar vseeno sodi med institucije z relativno visokim zaupanjem. Kratka raziskava o razlogih zaupanja in nezaupanja v Slovensko vojsko kaže, da je eden pomembnih pojasnjevalnih dejavnikov zaupanja aktivnost oziroma dobro delo institucije.

Omejitve/uporabnost raziskave

Vse omenjene raziskave je smiselno stalno ponavljati, raziskavo o razlogih zaupanja v institucije pa bi bilo smiselno izvesti na vzorcu celotne populacije.

Praktična uporabnost

Raziskovanje javnega mnenja se pogosto uporablja kot podlaga za presojanje legitimnosti neke institucije, še posebej so zato za rezultate o zaupanju javnosti zainteresirane institucije same.

Izvirnost/pomembnost prispevka

V akademski skupnosti so tovrstni podatki zanimivi za vse, ki se ukvarjajo s proučevanjem delovanja družb na splošno ter določenih družbenih institucij (presoja demokratičnosti, legitimnosti, delovanja ipd.).

Ključne besede: zaupanje javnosti, Slovenska vojska, Policija, javno mnenje

1 UVOD

Podatki o zaupanju javnosti v družbene institucije so zanimiva tema za razpravo na strokovnih in znanstvenih srečanjih družboslovcev, z zanimanjem pa jih spremljajo tudi institucije same, saj prek teh podatkov preverjajo svoj družbeni položaj in legitimnost svojega obstoja in delovanja. Javnomnenjske raziskave zadnjih let kažejo, da se proti vrhu lestvic zaupanja javnosti v institucije prebijajo nacionalne vojske. Razmislek sicer pokaže, da v večini primerov ne moremo govoriti o porastu zaupanja v vojsko, ampak bolj o padcu zaupanja v druge institucije, zlasti še v različne politične institucije. Za razpravo na Dnevih varstvoslovja seveda niso zanimivi le podatki o zaupanju v vojsko, ampak verjetno še bolj zanimivi podatki o zaupanju javnosti v policijo.

Kaj nam zaupanje v institucije sploh pove? Nanj lahko gledamo iz različnih zornih kotov. Mnogi avtorji so proučevali zaupanje v kontekstu politične kulture. Te teorije segajo vsaj v konec petdesetih let prejšnjega stoletja, ko so avtorji ugotavljali, da imajo nekatere nacije nižje medsebojno zaupanje ljudi v družbi kot pa druge (Bansfield, 1958; Almond in Verba, 1965). Inglehart (1990) tega ne zanika, meni pa, da (ne)zaupanje v družbi ni posledica tradicij in zgodovine, ampak verjetneje strukture družbe. Meni tudi, da je tradicionalna družba lahko obstajala z zgolj medosebnim zaupanjem (zaupanjem v ljudi, ki jih osebno poznaš), v sodobni družbi pa mora obstajati tudi drugačna vrsta zaupanja, da lahko družba deluje. Uslaner (v Warren, 2001: 9) meni, da je zaupanje ključna sestavina socialnega kapitala. Zanimiva je tudi razlaga, da je zaupanje pravzaprav le izraz »ujetega interesa« - da ljudje zaupajo tistim, za katere verjamejo, da bodo delovali v njihovem interesu (Warren, 2001: 5; Hardin, 2001: 24-26). Mnogo avtorjev vidi zaupanje, še posebej zaupanje v družbene institucije, kot nujno sestavino demokracije. Menijo, da je zaupanja v institucije pogoj za demokracijo (Rose v Yunus, 2005: 1) oziroma da institucije v demokraciji sploh ne morejo delovati brez nekega zaupanja (Yunus, 2005: 2). Sodobni avtorji tudi menijo, da institucije skozi javno mnenje, še zlasti skozi meritve zaupanja javnosti, presojujejo lastno legitimnost (npr. Van der Meulen v Malešič, 2012: 25).

Številne slovenske in tudi mednarodne javnomnenjske raziskave vsebujejo tudi vprašanje o zaupanju v institucije, vključno z vojsko in policijo. Družboslovci te podatke pogosto spremljamo in tudi analiziramo, pri čemer nas najpogosteje zanima, kako visoko je to zaupanje, ali longitudinalni podatki kažejo kakšne trende, v kakšnem razmerju so si med seboj institucije glede na zaupanje ipd. Mednarodne raziskave omogočajo še mednarodno primerjavo zaupanja, pri čemer se seveda moramo zavedati, da na rezultate vplivajo različne politične in druge okoliščine, v katerih je neka država.

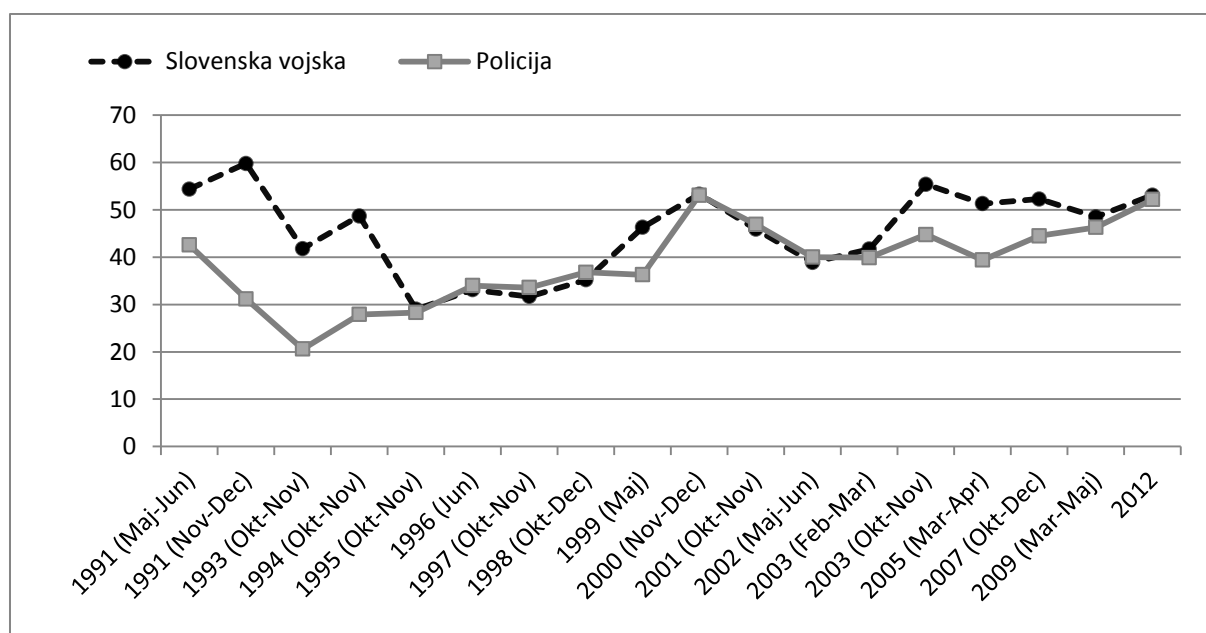
Prispevek predstavlja podatke o zaupanju v slovensko vojsko in policijo iz uveljavljenih domačih in mednarodnih raziskav, nekatere ugotovitve, ki jih narekujejo ti podatki, ter razpravo o vzrokih zaupanja in povezanosti tega fenomena z demografskimi značilnostmi anketirancev in družbenimi razmerami.

2 PODATKI IN UGOTOVITVE IZ JAVNOMNENJSKIH RAZISKAV

Za analizo so uporabljeni podatki iz raziskav Slovensko javno mnenje (SJM), Politbarometer, Eurobarometer, World Values Survey (WVS) ter pilotska raziskava med študenti o razlogih (ne)zaupanja Slovenski vojski.

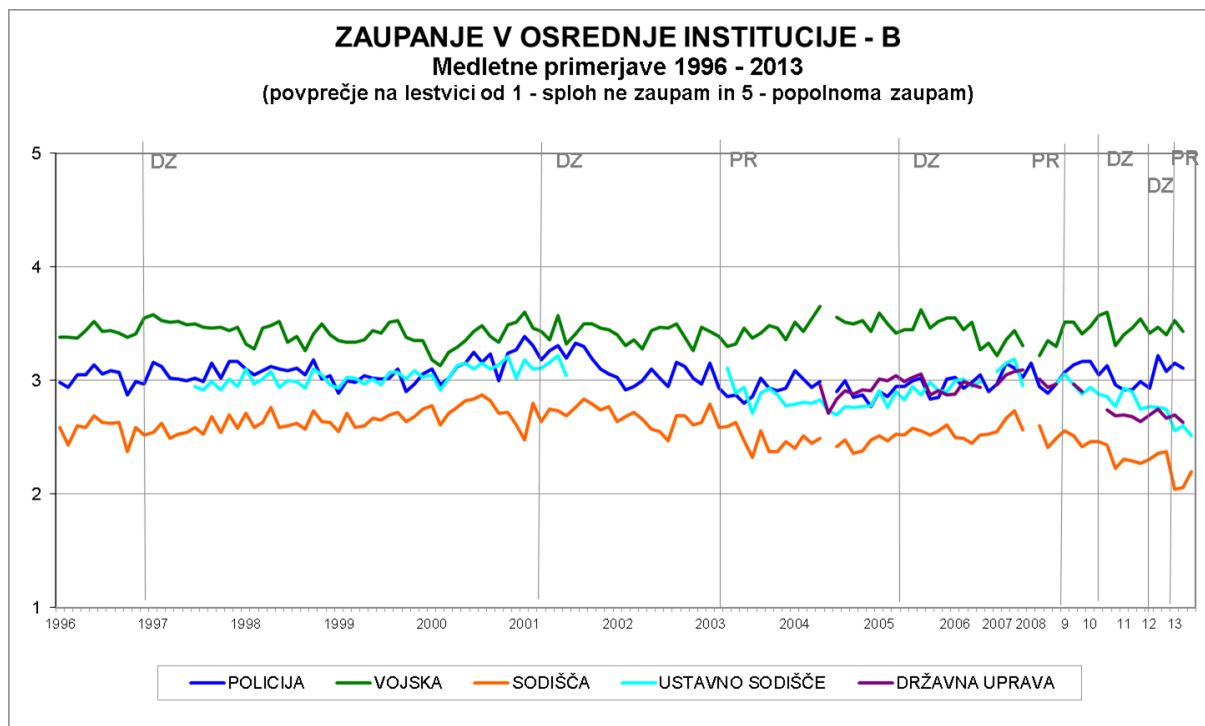
Empirično raziskovanje slovenskega javnega mnenja v projektu SJM na sedanjem Centru za raziskovanje javnega mnenja na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani poteka kot terenska raziskava in to od sredine 60. let prejšnjega stoletja. Raziskave so pogosto tematske, pobudnik in soizvajalec raziskav na temo nacionalne in mednarodne varnosti je Obramboslovni raziskovalni center Inštituta za družbene vede na isti fakulteti. Vprašanje o zaupanju v institucijo je reden del večine vprašalnikov SJM. Podatki o zaupanju v Slovensko vojsko in Policijo iz raziskav SJM v obdobju po slovenski osamosvojitvi kažejo začetno visoko zaupanje in nato nekaj padcev, v zadnjih letih pa zopet izboljševanje zaupanja (Graf 1).

Graf 1: Zaupanje v SV in Policijo (raziskave SJM 1991 - 2012), v %, seštevek "precej zaupam" in "v celoti zaupam"

Vpogled v trend gibanja javnega zaupanja v Slovensko vojsko in Policijo dajejo tudi poročila iz raziskave Politbarometer, ki jo prav tako izvaja Center za raziskovanje javnega mnenja, in sicer kot telefonsko raziskavo (Graf 2).

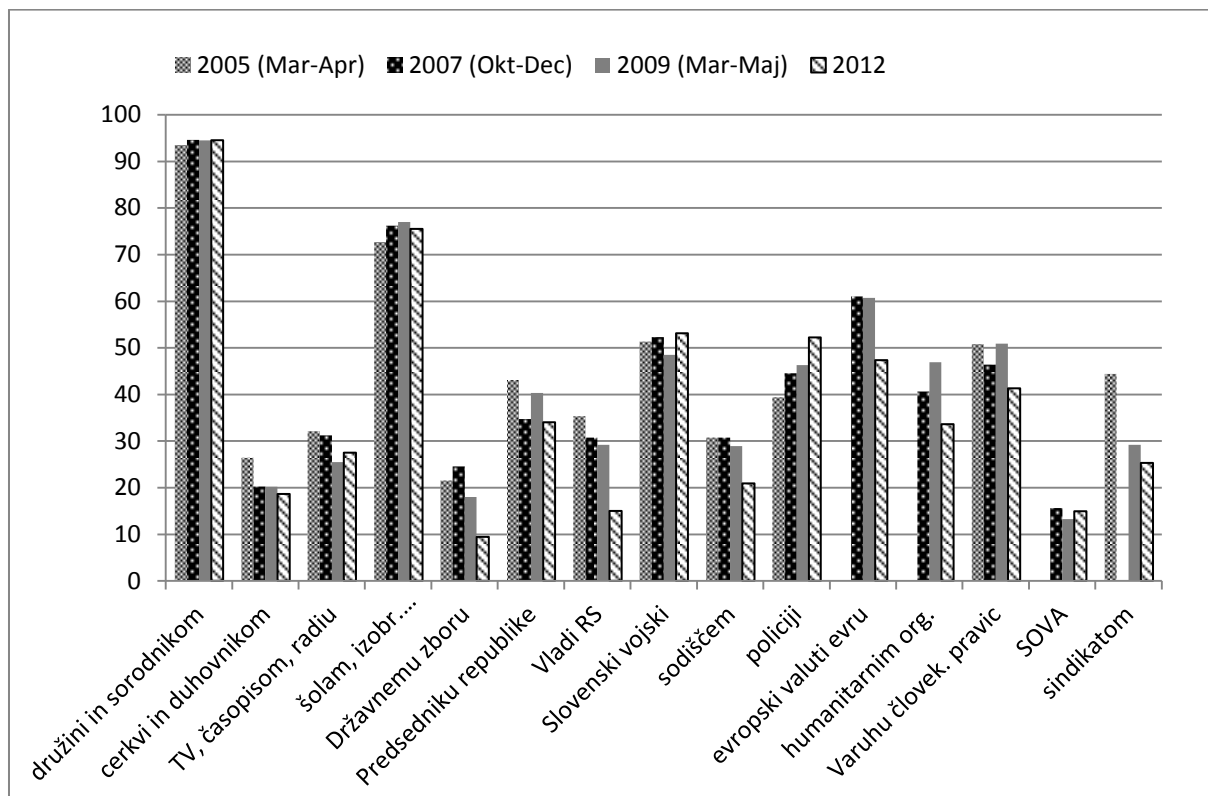
Graf 2: Zaupanje v Policijo in Slovensko vojsko po raziskavi Politbarometer v obdobju 1996 - 2013

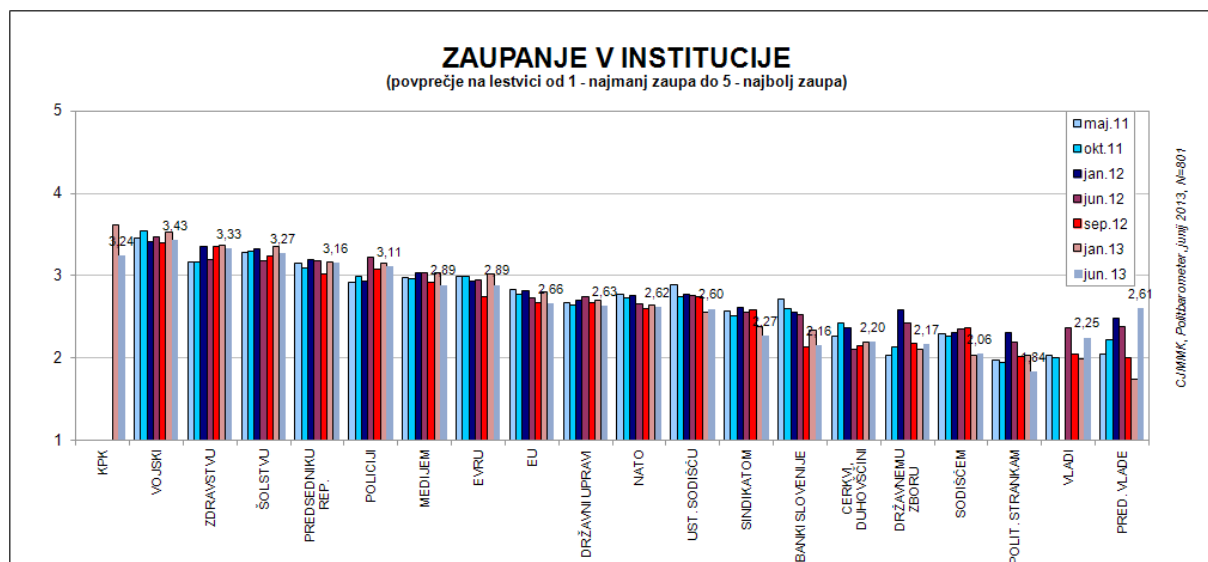
Vir: Center za raziskovanje javnega mnenja, Politbarometer 11/2013, str. 9.

V raziskavah se zaupanje običajno meri za vrsto institucij, od njihovega izbora oziroma uvrstitve na seznam institucij pa je nekoliko odvisen tudi vrstni red institucij glede na izmerjeno zaupanje. Graf 3 prikazuje institucije, za katere se meri zaupanje v raziskavah SJM. Podatki so prikazani za raziskave iz let 2005, 2007, 2009 in 2012, ko so se izvajale tematske raziskave SJM (tematika nacionalne in mednarodne varnosti). Graf 4 pa prikazuje institucije, vključene v merjenje javnega zaupanja v raziskavah Politbarometer. Zaradi finančnih razlogov se je vprašalnik te raziskave jeseni 2013 skrčil in iz seznama institucij sta izpadli tudi vojska in policija. Vidimo lahko, da sta nabora institucij deloma različna, drugačen pa je tudi prikaz rezultatov (pri SJM seštevek pozitivnih ocen, pri Politbarometru pa srednja ocena).

Graf 3: Zaupanje v instituciji po raziskavi SJM v letih 2005, 2007, 2009 in 2012

Graf 4: Zaupanje v institucije po raziskavi Politbarometer od maja 2011 do junija 2013

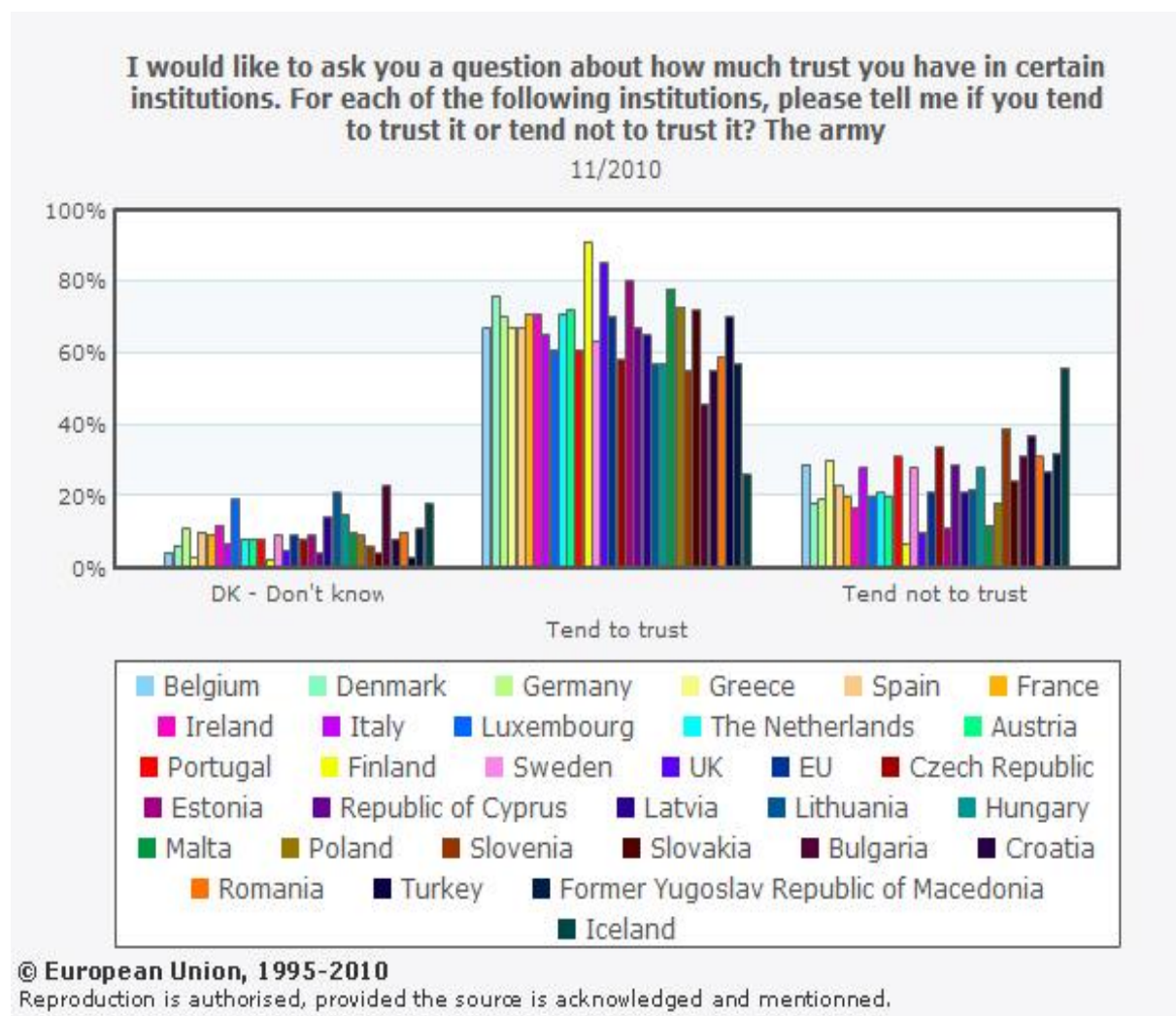

Vir: Center za raziskovanje javnega mnenja, Politbarometer 6/2013, str. 12.

Evropska komisija izvaja raziskavo javnega mnenja Eurobarometer v državah članicah Evropske unije in drugih evropskih državah. Evropska komisija meri javno mnenje od leta 1973, tematike raziskav pa se nanašajo na ključne zadeve evropskega državljanstva, kot so širitev Evropske unije, socialni položaj ljudi, zdravje, kultura, informacijska tehnologija, okolje, Euro, obramba ipd. (European Commission –

Public Opinion). Vprašanje o zaupanje v institucije vključno z zaupanjem v vojsko in policijo je del nekaterih raziskav, zadnje merjenje, v katerem sta zastopani navedeni instituciji, je iz leta 2010. Rezultate merjenja zaupanja v vojsko in policijo v evropskih državah prikazujeta grafa 5 in 6 primerjavo med evropskim povprečjem in Slovenijo pa tabela 1.

Graf 5: Zaupanje v nacionalne vojske po raziskavi Eurobarometer 2010

Graf 6: Zaupanje v nacionalne policije po raziskavi Eurobarometer 2010

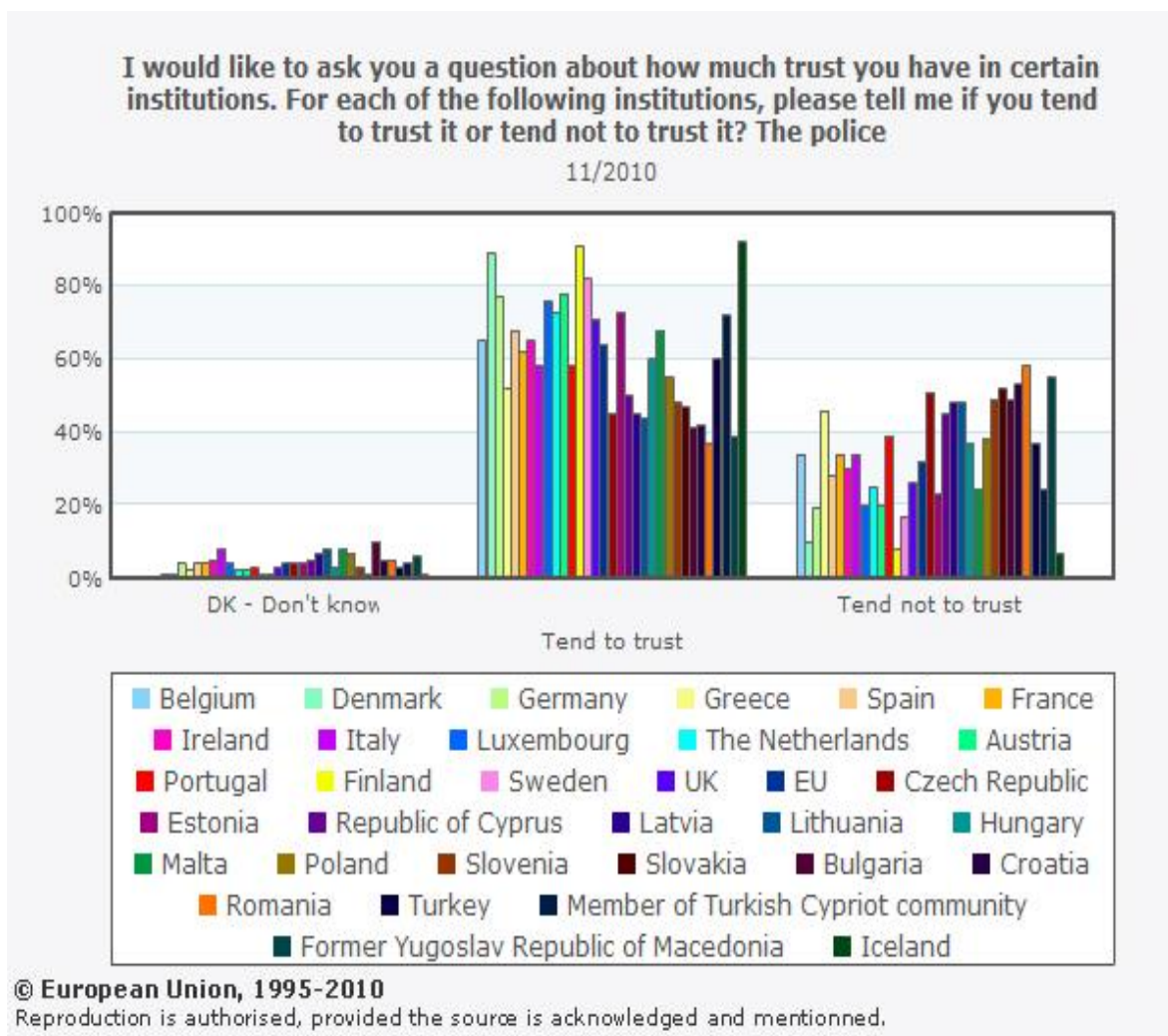

Tabela 1: Zaupanje v vojsko in policijo – primerjava povprečja zaupanja v Evropski uniji in zaupanja v Sloveniji

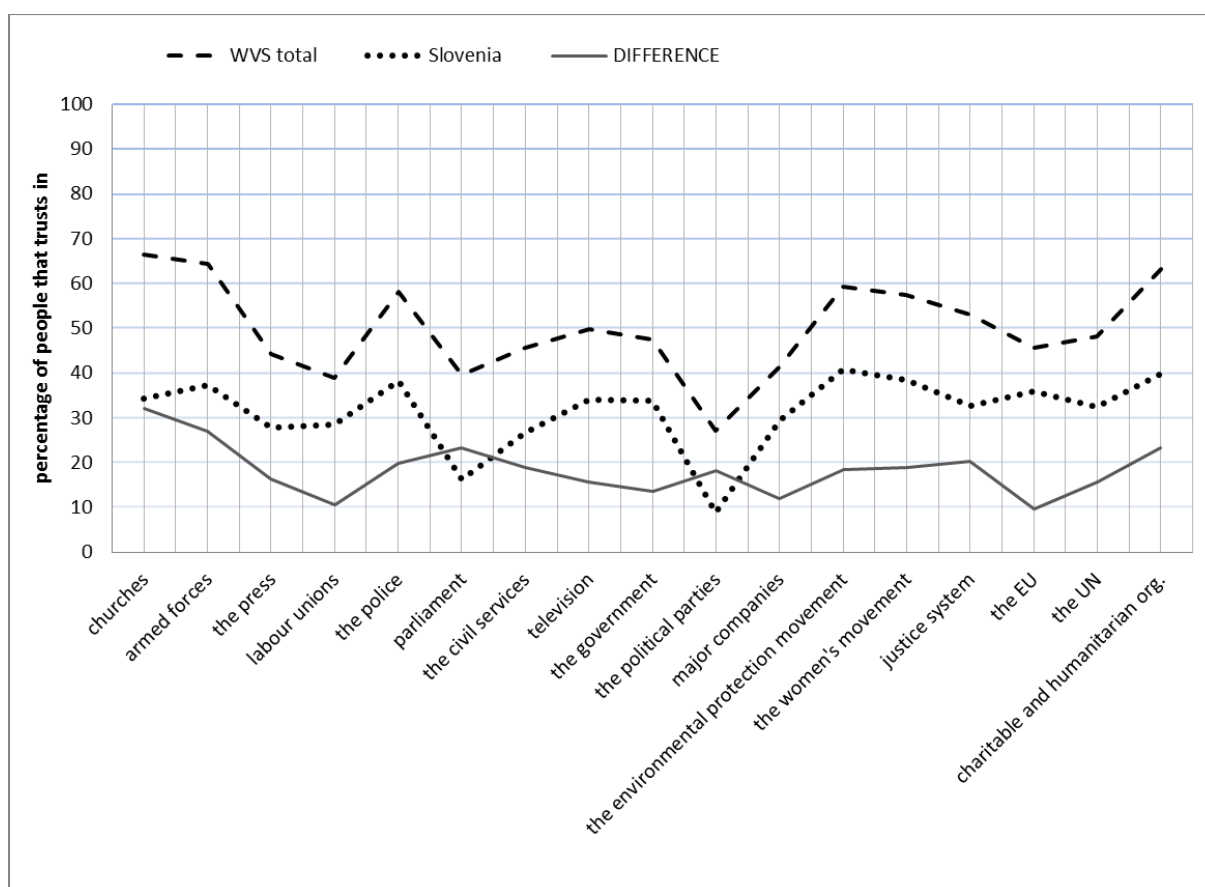
Raziskava	zaupam v vojsko		zaupam v policijo	
	EU	Slovenija	EU	Slovenija
11/2003	64,2%	/	64,1%	/
10/2004	69%	58%	64%	47%
10/2005	68%	60%	65%	47%
09/2006	69%	61%	64%	50%
10/2007	71%	59%	64%	46%
04/2008	70%	62%	63%	47%
11/2009	64%	45%	/	/
11/2010	70%	55%	64%	48%

Vir podatkov: European Commission – Public Opinion (Eurobarometer)

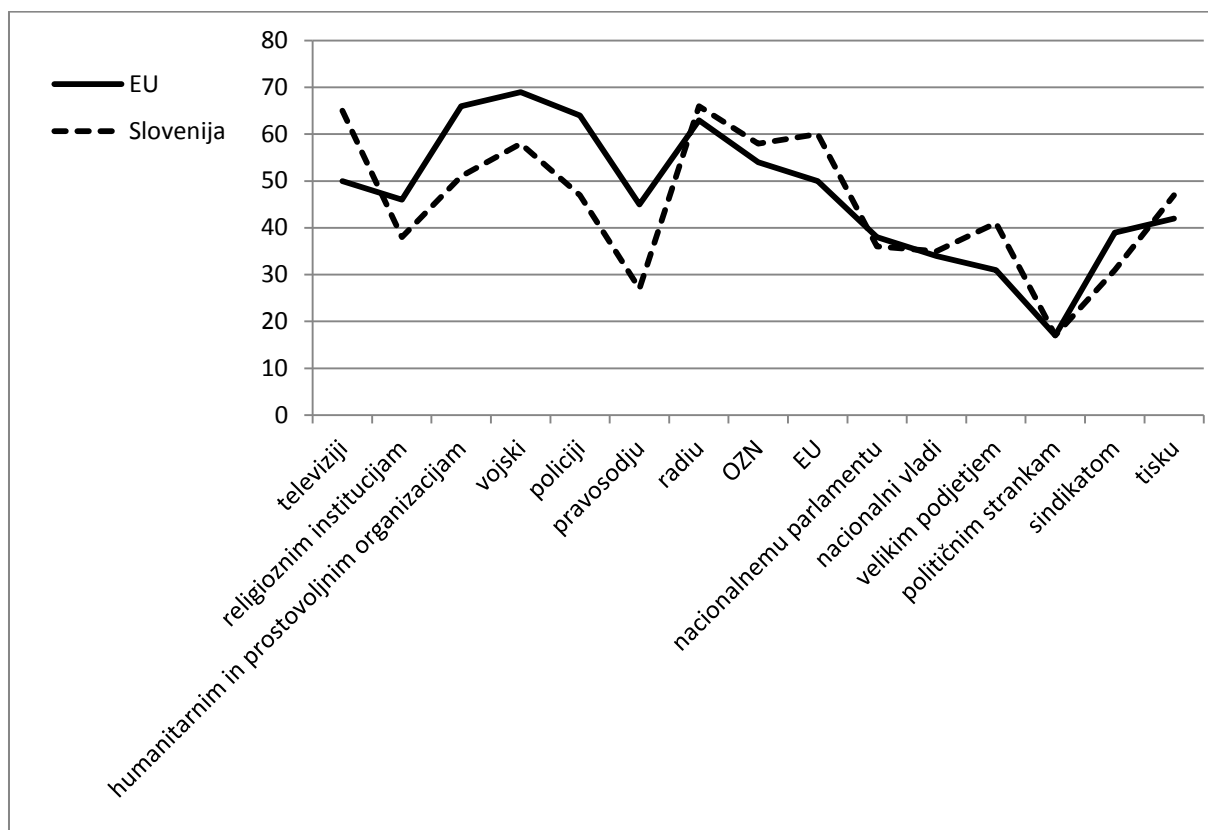
Svetovna raziskava vrednot (World Values Survey – WVS) se je pričela leta 1981 kot del študije o evropskih vrednotah. Je globalni raziskovalni projekt, ki raziskuje vrednote in stališča ljudi, njihovo stabilnost ali spremembe ter njihov vpliv na družben in politični razvoj družb v različnih državah po svetu (World Values Survey). V grafu 7 so predstavljeni podatki o zaupanju v nekatere institucije, pridobljeni v okviru te raziskave, in sicer iz t. i. vala 5 (raziskovalno obdobje 2005-2009). V Sloveniji je bila raziskava opravljena leta 2005 na vzorcu 1037 enot.

Grafi 7, 8 in 9 prikazujejo podobnosti in razlike slovenskega »nacionalnega zaupanja« glede na zaupanje v institucije v povprečju v Evropski uniji in svetu. Krivulje kažejo določene trende, ki bodo pojasnjeni v nadaljevanju.

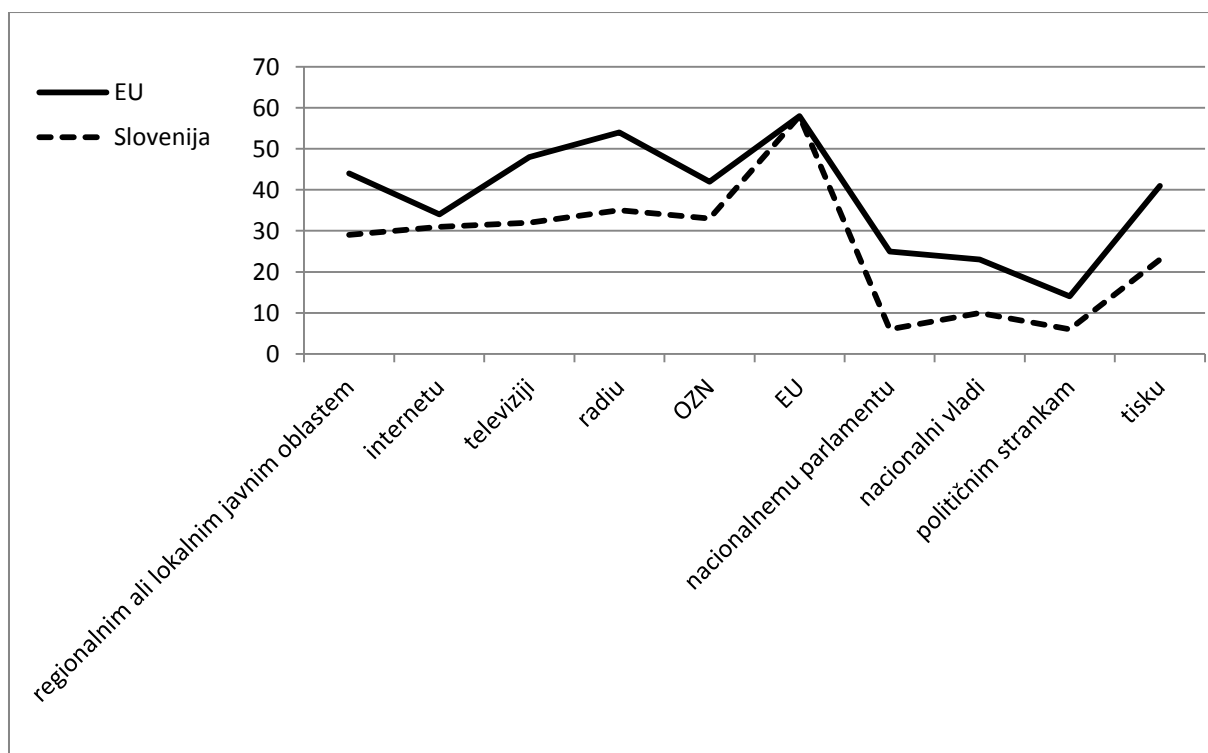
Graf 7: Primerjava zaupanja, izmerjenega v Sloveniji s skupnim zaupanjem v institucije po Svetovni raziskavi vrednot (5. val – obdobje 2005-2009)

Graf 8: Primerjava zaupanja v institucije v EU in Sloveniji po raziskavi Eurobarometer 10/2004 (v %)

Graf 9: Primerjava zaupanja v institucije v EU in Sloveniji po raziskavi Eurobarometer 11/2013 (v %)

Vzroki zaupanja oziroma nezaupanja neki instituciji so, vsaj po poznanih raziskavah in znanstvenih objavah, manj raziskani. Z namenom, da naredimo vsaj nabor možnih vzrokov in identificiramo najbolj ključne, je bila med študenti obramboslovja na Fakulteti za družbene vede konec decembra 2013 in v začetku januarja 2014 izvedena pilotska raziskava. V raziskavi je sodelovalo 57 študentov 3. in 4. letnika dodiplomskega študija ter magistrskega študija obramboslovja. Razloge, zakaj zaupajo Slovenski vojski ter razloge, zakaj Slovenski vojski ne zaupajo, so navajali kot odprte odgovore, pri obdelavi podatkov pa so bili ti odgovori kategorizirani v kategorije. Anketiranci so med razlogi zaupanja največkrat navajali tiste, ki jih lahko uvrstimo pod kategorijo naravne nesreče in nasploh pomoč ljudem, profesionalizem, usposobljenost in dobro delo Slovenske vojske ter obramba. Pri navedenih razlogih nezaupanja pa izstopajo tisti, ki jih lahko uvrstimo pod kategorijo nabave in korupcija ter tudi kategoriji politike in organiziranosti vojske (Tabela 2).

Tabela 2: Razlogi zaupanja in nezaupanja v Slovensko vojsko po raziskavi med študenti obramboslovja (december 2013 – januar 2014)

Kategorija razlogov za ZAUPANJE	Število odgovorov v	Kategorija razlogov za NEZAUPANJE	Število odgovorov v
obramba	12		
naravne nesreče, pomoč ljudem	16	politika	8
mednarodne operacije in misije	8	nabave, korupcija	10
politika	6	škandali oz. afere	2
vrednote in tradicije	9	organiziranost	8
profesionalizem, usposobljenost in dobro delo	16	civilno-vojaški odnosi	2
škandali oz. afere	8	interesi	2
organiziranost (hierarhija in disciplina)	6	vojaška moč, profesionalizem	5
drugo	11	drugo	4
Število odgovorov	92	Število odgovorov	41

Analiza podatkov predstavljenih raziskav omogoča mnoge ugotovitve. Nekatere so sicer povezane s konkretno raziskavo (prepoznamo lahko vpliv načina izvedbe raziskave, seznama spremenljivk, obdobja in vzorca raziskave ipd.), druge so bolj univerzalne. Na splošno je iz raziskav glede zaupanja v vojsko in policijo v Sloveniji možno ugotoviti naslednje:

- V zadnjih 10. letih se je zaupanje javnosti v SV v Sloveniji ustalilo. Policija v zaupanju javnosti v zadnjih letih beleži nekaj porasta.
- SV je v Sloveniji med najbolj zaupanja vrednimi institucijami. Policija je med bolj zaupanja vrednimi institucijami.
- Zaupanje v SV in v Policijo v Sloveniji je nižje kot je povprečno zaupanje v vojske in policije v Evropi in v svetu.
- Zaupanje v institucije v Sloveniji je nižje kot je povprečno zaupanje v institucije v svetu.

- Glavni razlogi za zaupanje SV so njeno delovanje (profesionalnost, pomoč...) in obrambna funkcija; razlogi za nezaupanje pa predvsem afere in drugi problemi pri vojaških nabavah.

3 RAZPRAVA

3.1 Višina in trend zaupanja v vojsko in policijo

Tako vojska kot policija imata v Sloveniji dokaj dobro zaupanje javnosti. Zaupanje ni izrazito visoko v številkah oziroma v odstotkih, saj je po raziskavah javnega mnenja v zadnjih letih odstotek prebivalstva, ki zaupa obema institucijama okrog 50 %, povprečno zaupanje ljudi pa je na petstopenjski lestvici okrog 3,4 (vojska) oziroma okrog 3 (policija). Vsaj tako je po podatkih nekaterih nacionalnih raziskav, pa tudi po podatkih mednarodne raziskave Eurobarometer, medtem ko mednarodna raziskava Svetovna raziskava vrednot kaže nekoliko nižje zaupanje v obe instituciji. Trend gibanja zaupanja javnosti v vojsko in policijo v Sloveniji ima nekaj padcev in vzponov, v zadnjih desetih letih se je zaupanje v vojsko stabiliziralo, v policijo pa celo rahlo povečalo.

Čeprav imata obe instituciji nekaj skupnih socioloških in organizacijskih značilnosti (uniformiranost, oboroženost, red in disciplina), se po namenu in nalogah, ki jih opravljata, pa tudi po razvoju precej razlikujeta. Tako opravljanje nalog kot posebnosti razvoja (reformе, na primer) so verjetno botrovali nihanju zaupanja v policijo in vojsko v Sloveniji, medtem ko politično dogajanje na zaupanje v strokovne institucije (institucije, ki morajo biti nad t.i. dnevno politiko), ne bi smelo imeti vpliva (vsaj v demokratičnih družbahne). Zmanjševanje proračunskih sredstev bi lahko vplivalo na opravljanje nalog (slabše opravljanje nalog, izogibanje nalogam ipd.), prav tako spremembe v mednarodnem angažiranju (vojska manj, policija več), kar bi lahko s seboj prineslo tudi spremembe v zaupanju slovenske javnosti. Raziskave namreč kažejo, da je delovanje institucije ključni generator zaupanja javnosti (primer nemške raziskave v Fiebig inPietsch, 2011).

3.2 Lestvica institucij glede na zaupanje

Kako pomembno je za neko institucijo zaupanje javnosti dobro kaže primer Slovenske vojske, ki je novico, da je po raziskavi Politbarometer iz marca 2009 ravno Slovenska vojska po zaupanju na vrhu institucij, vključenih v raziskavo, objavila celo na svoji spletni strani (Slovenska vojska, 23.03.2009). Po nekaterih drugih raziskavah rezultat sicer ni tako dober, se pa Slovenska vojska v zadnjih desetih

letih po zaupanju vseeno uvršča med prvo polovico institucij. Prav tako je med prvo polovico institucij uvrščena tudi policija, čeprav nekoliko nižje kot vojska. Nekoliko drugače kažejo rezultati Svetovne raziskave vrednost, kjer beleži slovenska policija višje zaupanje kot Slovenska vojska, obe pa sta po zaupanju uvrščeni na visoka mesta lestvice institucij glede na zaupanje.

Seveda na uvrstitev močno vpliva tudi seznam institucij. Kot je na podlagi evropske raziskave vrednot iz leta 1999/2000 ugotavljal Toš (2005: 25), Slovenci nadpovprečno zaupajo institucijam civilne družbe in institucijam blaginje, medtem ko institucijam reda in državnim institucijam zaupajo podpovprečno. Uvrstitev tako različnih institucij na raziskovalni seznam seveda deloma določa tudi vrstni red institucij na lestvici zaupanja. Vendar pa so sodobna družbena dogajanja v Sloveniji spremenila tudi to »zakonitost«, saj je po nekaj aferah (npr. na Rdečem križu Slovenije zaradi nepravilnosti v poslovanju) v Sloveniji upadlo zaupanje v humanitarne organizacije, prav tako v zadnjih letih tudi v množične medije, posebej pa v politične institucije, medtem ko sta policija in vojska zaupanje ohranili. Takšen trend je še posebej dobro razviden iz raziskav Evropske komisije.

3.3 Mednarodna primerjava zaupanja v vojsko in policijo

Ugotovimo lahko tudi, da je visoka uvrstitev vojsk na lestvice zaupanja ter tudi visoko izražanje zaupanja javnosti v svetu v zadnjih letih že kar pravilo. Povprečno zaupanje v vojske v državah na ameriški celini je okrog 60 odstotno (Montalvo, 2009; Seligson et al, 2012: 193), v Evropi 70 odstotno (European Commission – Public opinion), v Afriki 67 odstotno (Afrobarometer – Round 5), po Svetovni raziskavi vrednot pa povprečno zaupanje v vojske po svetu 64,6 odstotno (v raziskavi v letih 2005-2009) oziroma 65,2 odstotno (v raziskavi v letih 2010-2014) (World Values Survey). Policiji običajno ljudje zaupajo nekoliko nižje kot vojski. Mednarodne raziskave kažejo 55,8 odstotno (World Values Survey v raziskavi v letih 2005-2009) oziroma 57,2 odstotno (World Values Survey v raziskavi v letih 2010-2014) zaupanje policiji v povprečju vseh v raziskavo vključenih držav. Tudi po raziskavi Eurobarometer je povprečno zaupanje v policijo nekoliko nižje kot zaupanje v vojsko, primerjava med grafoma 5 in 6 pa kaže tudi po državah nekoliko bolj raznoliko zaupanje v policijo kot pa v vojsko. Pogled na uvrstitev Slovenije v obeh mednarodnih raziskavah pokaže, da Slovenci podpovprečno zaupamo tako nacionalni vojski in policiji.

3.4 Raven zaupanja v družbi

Ugotovitev, da Slovenci v mednarodno primerjalnem vidiku podpovprečno zaupamo nacionalni vojski in policiji, prinese s seboj precej razmišljanja, najprej pa seveda nekaj presenečenja in slabega občutka. Za začetek se ponudita dve razlagi tega - primerjalno gledano - slabega rezultata: prvič, ali obstajajo kakšne posebne okoliščine in drugič, ali lahko sprejmemo tezo o kulturni pogojenosti zaupanja.

Trend gibanja zaupanja javnosti v Slovensko vojsko in slovensko policijo kaže, da določene okoliščine verjetno vplivajo na zaupanje. Pogled na zgodovino Slovenske vojske in slovenske obrambne politike nasploh kaže, da kakšnim velikim uspehom (osamosvojitve) ali neuspehom (zavrnitev sprejema v Nato), aferam (kraje orožja), prepoznim ali uspešnim reformam ipd. sledijo tudi odzivi v javnem mnenju (več o vzporednicah med javnim mnenjem in dogajanjem v slovenski obrambni politiki v Malešič, 2011). Vendar se je v zadnjih letih zaupanje javnosti v vojsko dokaj ustalilo, zaupanje v policijo pa celo nekoliko naraslo. Zaupanje je na ravni zaupanja po osamosvojitvi Slovenije (Slovenska vojska) ali celo višje (policija), kar je dober rezultat, pa vendar zaupanje precej zaostaja za zaupanjem v obe instituciji v mnogih evropskih in tudi drugih državah. Ali je torej slovenska politična kultura tista, ki je »odgovorna« za oblikovanje relativno nizke ravni zaupanja v slovenski družbi? Podatki v grafih 7, 8 in 9 skušajo prikazati raven zaupanja slovenske družbe v primerjavi s svetovnim oziroma evropskim povprečjem. Svetovna raziskava vrednot dejansko pokaže velik razkorak v zaupanju v vse družbene institucije, pri čemer je zaupanje v Sloveniji tisto, ki je mnogo nižje od povprečja. Rezultati Eurobarometra so prikazani v dveh grafih: v prvem so starejši podatki (iz leta 2004), kjer vidimo, da nekatere institucije imajo zaupanje v Sloveniji (predvsem množični mediji, podjetja in mednarodne organizacije/institucije). Graf s podatki iz leta 2013, v katerem sicer ni povsem enak nabor institucij, pa pokaže, da je zaupanje zelo padlo tudi pri tistih institucijah, ki so pred desetletjem imele kar visoko zaupanje javnosti. Zaupanje v politične institucije (npr. v politične stranke) je padlo tako v evropskem merilu kot tudi v Sloveniji. Zato ne moremo preprosto odgovoriti, da je slovenska družba družba z nizko ravno zaupanja, čeprav nekateri podatki kažejo tudi to. Lahko rečemo, da je kultura zaupanja v Sloveniji zelo nizka v zadnjih letih, kar je najbrž odraz splošnega družbenega stanja, posebej pa slabega političnega upravljanja in gospodarskega stanja. Statistične korelacije pa kažejo, da je zaupanje oziroma nezaupanje do institucij med seboj praviloma povezano. Anketiranci, ki izražajo visoko zaupanje v eno od institucij, imajo praviloma tudi dokaj visoko zaupanje v vse ostale institucije. Podobna enotnost velja za anketirance z nizkim zaupanjem v institucije. Tako se zdi, da je že na ravni posameznega anketiranca mogoče govoriti o določeni (osebni) ravni zaupanja.

3.5 Razlogi zaupanja

Na podatkih raziskave SJM iz leta 2012 smo naredili nekaj statističnih obdelav. Te kažejo, da v vojsko v Sloveniji zaupajo mlajši in starejši bolj kot tisti srednjih let, bolj ji zaupajo religiozni, manj izobraženi, upokojeni, tisti z vojaškimi izkušnjami in tisti, ki podpirajo sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in misijah. Zelo pomemben dejavnik zaupanja v vojsko je tudi zanimanje za problematiko vojske in varnosti. Tisti, ki jih informacije o varnosti in vojski zanimajo, zaupajo Slovenski vojski bolj kot tisti, ki jih te informacije ne zanimajo. Tudi policiji bolj zaupajo tisti, ki jih zanimajo informacije o varnosti in vojski, medtem ko ostale demografske značilnosti na zaupanje policiji nimajo vpliva.

Z obdelavo javnomnenjskih podatkov se nam torej razkrijejo nekateri dejavniki zaupanja, ker pa nas tudi neposredno zanima, zakaj ljudje neki instituciji bodisi zaupajo bodisi ne zaupajo, je bila med študenti obramboslovja narejena kratka raziskava z odprtima vprašanjem o osebnih razlogih zaupanja in nezaupanja v Slovensko vojsko. Raziskava pokaže, da je dejavnostni vidik najpomembnejši razlog za zaupanje. Če neka institucija dela v dobro ljudi, če izpolnjuje tudi druge svoje naloge, če je pri tem strokovna in dobro opravi svoje delo, potem ji bodo ljudje zaupali. Za razlog nezaupanja pa se, po pričakovanjih, izkažejo nepravilnosti in afere v instituciji. Ta raziskava tako potrdi ugotovitve, do katerih so na podlagi lastnih raziskav prišli nekateri drugi avtorji (npr. Fiebig in Pietsch, 2011).

O razlogih zaupanja oziroma nezaupanja v Policijo podobne raziskave sicer nismo naredili, sta pa Jackson in Bradford (2010) ugotovila, da tudi pri zaupanju v policijo delovanje igra pomembno vlogo. Zaradi same narave dela pa pri policiji ni pomembnazgolj gola učinkovitost v izpolnjevanju nalog ampak tudi ustreznost izvajanja postopkov in spoštljiv odnos do ljudi ter tudi vključenost policije v skupnost (skupne vrednote, poslušanje ljudi). Zaupanje ljudi v policijo ima torej tri razsežnosti: učinkovitost, poštenost in delovanje v skupnosti (Jackson in Bradford, 2010: 245).

4 ZAKLJUČEK

Tematika zaupanja javnosti v institucije je vedno zanimiva, še posebej za strokovno javnost in tudi za institucije same. Vojska in policija v večini držav v svetu že nekaj časa uživata dokaj visoko (v mnogih državah celo zelo visoko) zaupanje državljanov, pri čemer so to tako demokratične kot manj demokratične države. Praviloma je zaupanje v vojsko še nekoliko višje kot zaupanje v policijo. Tudi v primeru Slovenije lahko govorimo o precej visokem zaupanju v obe instituciji. Ne sicer zelo visokem zaupanju v absolutnih številkah, se pa obe instituciji po različnih raziskavah uvrščata v prvo polovico

list pomembnih družbenih institucij glede na javno zaupanje. Slovenski primer kljub temu označuje nekoliko nižja raven zaupanja v družbi kot pa je povprečje v Evropi in v svetu. Kot razlog zaupanja v vojsko in policijo, verjetno pa podobno velja za vse institucije, je ključno njihovo delovanje oziroma zaznava delovanja teh institucij pri ljudeh.

LITERATURA

Afrobarometer, <http://www.afrobarometer.org/>, 25. 3. 2013.

Almond G. A., Verba S. (1965) (1963). *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations. An Analytic Study*. Boston and Toronto: Little, Brown and Company.

Banfield E. C. (1958). *The Moral Basis of a Backward Society*. Glencoe, Illinois: The Free Press.

Center za raziskovanje javnega mnenja in Obramboslovni raziskovalni center, Fakulteta za družbene vede. SJM - Slovensko javno mnenje.

Center za raziskovanje javnega mnenja, Politbarometer 11/2013.

Center za raziskovanje javnega mnenja, Politbarometer 6/2013.

European Commission – Public opinion. http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm, 2.7.2014

Fiebig R., Pietsch C. (2011). Foundations of Support for German Military Operations: The Role of Trust in a Time of “Cordial Indifference”. V: M. Malešič, G. Kümmel (ur.): *Security and the Military between Reality and Perception*. Baden-Baden: Nomos, str. 31-42.

Hardin R. (2001). Do we want trust in government? V: M. E. Warren (ur.): *Democracy and Trust*. Cambridge University Press, str. 22- 1

Inglehart R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Jackson J., Bradford, B. (2010). What is Trust and Confidence in the Police? *Policing*, 4 (3), 241 – 248.

Malešič M. (2012). The Contemporary Military: Between Public Indifference and Trust. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences*, 5 (3), 21–40.

Malešič, M. (2011). Public Opinion on the Military: Between Trust and Indifference. V: M. Malešič, G. Kümmel (ur.): *Security and the Military between Reality and Perception*. Baden-Baden: Nomos, str. 161-178.

Montalvo, D. (2009). Do you trust your armed forces? *AmericasBarometer Insights*, No. 27.

Seligson, M. A., Smith A. E., Zechmeister A. J. (ur.) (2012). *The Political Culture of Democracy in the Americas, 2012: Towards Equality of Opportunity*. Nashville: LAPOP, Vanderbilt University.

- Slovenska vojska, 23.03.2009. Slovenska vojska na najvišjem mestu po javnomnenjski raziskavi v zadnjih letih, <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/sporocila-za-javnost/novica/nov/slovenska-vojska-na-najvisjem-mestu-po-javnomnenjski-raziskavi-v-zadnjih-letih/>, 15. 4. 2013.
- Toš,N. (2005).*Zaupanje v institucije sistema*. E-DOKUMENTI SJM. Center za raziskovanje javnega mnenja, http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/File/e-dokumenti/Zaupanje_v_institucije_SJM.pdf, 4. 9. 2013.
- Warren M. E. (2001). Introduction. V: M. E. Warren (ur.):*Democracy and Trust*. Cambridge University Press, str. 1-21.
- World Values Survey - <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>, 2. 7. 2014
- Yunus K. (2005). Trust in Institutions of Democracy during Transition to Democracy: The Cases of South Africa and Hungary. Conference Papers. American Sociological Association, Annual Meeting, Philadelphia.